

Hoe duurzaam is Calimero?

RIK DE BAERE

Er zijn vanuit de milieubeweging weinig fundamentele bedenkingen te formuleren bij de uitvoerige probleem-analyse van het "neo-liberale/productivistisch economisch model". Ook aan de lijst met concrete voorstellen om tot een "ecologische welvaart" te komen, vallen weinig spectaculaire aanvullingen te doen.

Toch willen we waarschuwen voor een 'Calimero'-houding van "zij zijn groot en wij zijn klein", een te pessimistische inschatting van de mogelijkheden tot verandering. De tekst geeft in de probleemin-schatting enerzijds blijk van een vrij ontmoedigde inschatting van de macht van multinationals en de mondiale vrijemarktmechanismen. Anderzijds geeft het overzicht van het instrumentarium aan dat de overheid wel degelijk een aantal hefboomen heeft om sturend op te treden.

Daarom willen we in deze bijdrage vooral aanzetten geven om in te gaan op de cruciale eindfase in het geschetste politiek besluitvormingsproces. Hoe kunnen we de noodzakelijke omschakeling naar 'duurzame ontwikkeling' of 'ecologische welvaart' op een democra-

tische manier en binnen een redelijke termijn realiseren?

De milieubeweging stelt samen met de auteurs vast dat de ecologische problemen algemeen bekend zijn, dat er recent ook in Vlaanderen uitvoerige en verontrustende rapporten over geschreven worden, maar dat de noodzakelijk actie achterwege blijft. Meer zelfs, vijf jaar na de historische UNCED-conferentie van Rio en ondanks alle mooie politieke beloften, blijkt de motivatie van onze beleidsvoerders te tanen. Er werd natuurlijk reeds een reeks maatregelen genomen en voor een aantal milieuproblemen is zelfs een schuchtere kentering merkbaar. Voor een algemene ecologische bijsturing van onze samenleving zullen echter veel zwaardere inspanningen moeten geleverd worden. De lijdensweg van het veel te zwakke en laattijdige Vlaams milieubeleidsplan is illustratief voor deze situatie.

We staan dus voor een paradox. De beleidsvoerders weten dat de problemen nijpend zijn. De bevolking is zich daarvan bewust en is bereid om inspanningen te doen. Men weet vrij goed wat er zou moeten gebeuren. En toch wei-

ALN DE PAELE
.....
gert de overheid om het milieubeleid in een voldoende hoge versnelling te gooien. Men durft het huidig economisch systeem en zijn gebruikers nog altijd niet te confronteren met de maatregelen die nodig zijn om de externe effecten van dit systeem binnen aanvaardbare grenzen te houden. Om politiek-electorale overwegingen van korte termijn worden de problemen in plaats en ruimte doorgeschoven.

De centrale vraag blijft hoe de overheid zo ver kan gebracht worden dat ze de verschillende geledingen van onze samenleving uit zorg voor het algemeen belang op lange termijn, nu op korte termijn een aantal doelstellingen oplegt. In deze discussies duikt te pas en te onpas het begrip 'maatschappelijk draagvlak' op. Legitieme en noodzakelijke milieumaatregelen worden vaak uitgesteld omdat zij voor de hele bevolking of voor een bepaalde doelgroep om socio-economische redenen niet aanvaardbaar zouden zijn. Dat betekent dat de overheid zich uit zorg voor een democratische besluitvorming, neerlegt bij een veto van de betrokken maatschappelijke groepen. In een democratische rechtsstaat moet de overheid natuurlijk rekening houden met de mening van (een meerderheid van) de bevolking. Het te zwaar doordrijven van noodzakelijke milieumaatregelen tegen de zin van de betrokken bevolking leidt tot situaties die als ecodictatuur en ecofascisme afgeschilderd worden. In elk geval zou een overheid die om democratisch-electorale redenen zou afzien van bepaalde ingrepen, minstens de moed moeten hebben om zelf actief te werken aan de creatie van het nodige maar afwezige 'draagvlak'. In de praktijk wordt daar bitter weinig werk van gemaakt. Voor een deel omdat men niet weet hoe eraan te beginnen.

De Vlaamse overheid opteert nochtans meer en meer voor een zachte aanpak van de doelgroepen, gebaseerd op minder reglementering en meer overleg en 'responsabilisering'. De uitdaging is niet min: hoe overtuigt men een op kortetermijn-winst gerichte onderneming om min of meer uit vrije wil winst in te leveren uit zorg voor een algemene bekommernis op lange termijn of op lange afstand?

De ervaring leert dat het op een rijtje zetten van de evolutie van een aantal milieuparameters en waarschijnlijk ook de uitwerking van nieuwe indicatoren voor 'welvaart' niet zal volstaan om de betrokken onderdelen van de samenleving tot de nodige aanpassingen te bewegen.

Dit betekent dat men meer wil en moet gebruik maken van de derde (in de tekst van Bert De Wel onder punt 2.2. verwaarloosde) poot in het milieubeleidsinstrumentarium: de sociale regulering. Het beleidsvoorbereidend werk rond dit instrumentarium gericht op informatie, communicatie, educatie en sensibilisering staat echter nog in zijn kinderschoenen. Dit staat in sterk contrast met de directe (juridische) regulering en de financiële regulering (onder andere heffingen, fiscaliteit...) waar reeds heel wat denkwerk en praktische ervaring mee bestaat. Het zal er dus op aankomen om de diverse instrumenten op een goed gecoördineerde manier in te zetten. Men mag geen heil verwachten van een instrument alleen. Afhankelijk van de omstandigheden moet de efficiëntste maatregel gekozen worden. De (ondersteunende) rol van 'sociale instrumenten' mag zeker niet onderschat worden.

Het is jammer maar begrijpelijk dat de tekst eindigt met de cryptische op-

merking dat ecologische welvaart alleen maar duurzaam kan zijn als het een democratisch proces is. De milieubeweging leurt al lang met concrete legitieme voorstellen om een aantal milieuproblemen op te lossen en naar een 'duurzame ontwikkeling' te evolueren. Er worden ook in de tekst van De Wel degelijke voorstellen gedaan voor de invulling van 'ecologische welvaart', maar men vergeet uit te werken hoe deze maatregelen op een democratische wijze door de overheid binnen onze samenleving kunnen gerealiseerd worden. We moeten niet alleen weten en verkondigen wat er moet gebeuren. Naarmate de nodige ingrepen zwaarder worden en meer botsen met andere (socio-economische) belangen moet er intensiever nagedacht worden over de wijze waarop de overheid deze ingrepen op een democratische wijze kan opleggen.

Het lijkt mij een mooie uitdaging voor Agalev als progressief-groene politieke partij, om naar aanleiding van een politiek-ideologisch congres uitgebreider in te gaan op dit thema. Hiermee komt men op het kruispunt van twee actuele maatschappelijke prioriteiten: de oplossing van het milieuvraagstuk en het herstel van de democratische rechtstaat.

Rik De Baere studeerde rechten aan de KUL en is beleidsmedewerker bij de Bond Beter Leefmilieu.